

Департамент освіти і науки
Черкаської обласної державної адміністрації
Черкаський обласний інститут післядипломної освіти
педагогічних працівників Черкаської обласної ради

*Для системи післядипломної
педагогічної освіти*

Використання інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва

Майстер-клас для вчителів предметів художньо-естетичного
циклу

**Черкаси
2014**

ББК 74.268.5-215

Г 69

Рекомендовано до друку Вченою радою ЧОШОПП.

Протокол № 4 від 08 листопада 2013 року

Автори: **Гловацький С.В.**, методист Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

Левченко А.В., учитель-методист музичного мистецтва Маньківської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Маньківської районної ради Черкаської області, заслужений учитель України.

Рецензенти: **Г.А.Назаренко**, проректор Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників;
А.Ю.Колесник, заступник директора з навчально-виховної роботи Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів №20 Черкаської міської ради.

Г 69 Гловацький С.В., Левченко А.В. Використання інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва: Посібник для системи післядипломної педагогічної освіти. – Черкаси:ОШОПП,2014.–56 с.

Серед важливих педагогічних завдань, які ставить життя перед сучасною освітою, — використання альтернативних форм організації навчання, розробка нових педагогічних ідей та підходів до навчально-виховного процесу.

У посібнику описано інтерактивні технології у педагогічній науці та висвітлено особливості їх застосування на уроках музичного мистецтва.

З'ясовано загальну суть інтерактивного навчання. Розглянуто структуру і методіку інтерактивного навчання. Розкрито шляхи вдосконалення сучасного уроку музичного мистецтва завдяки використанню інтерактивних технологій. Даний посібник може бути використаний методистами, вчителями музичного мистецтва, студентами.

©**ЧОШОПП, 2013**

ЗМІСТ

Вступ	5
Лекція 1. Використання інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва	7
Лекція 2. Педагогічні особливості застосування інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва	22
Лекція 3. Використання інтерактивних технологій при розучуванні музичних творів	41
Висновки	50
Список використаних джерел та літератури	52
Додатки	54

ВСТУП

Серед важливих педагогічних завдань, які ставить життя перед сучасною освітою, — використання альтернативних форм організації навчання, розробка нових педагогічних ідей та підходів до навчально-виховного процесу, в центрі яких - особистість учня з його потребами, інтересами та життєвими проблемами. Сучасна школа потребує корінних змін, нових освітніх технологій.

Розв'язання цих проблем під силу лише педагогу з високим професійним і культурним рівнем, який володіє сучасними технологіями, що забезпечують розвиток і саморозвиток особистості студента, активізують його творчі навчальні можливості. Тому найголовнішим є демократизація відносин між учасниками навчального процесу. Треба зробити освіту такою, щоб, забезпечуючи позитивні знання, вона нічим не обмежувала розвиток молодого покоління.

Інтерактивні технології - це чітко спланований результат навчання, окремі інтерактивні методи і прийоми, що стимулюють процес пізнання, та розумові і навчальні умови й процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів.

Розуміючи всю важливість інтерактивних технологій для навчання доцільним буде в своїй практиці активно опановувати та впроваджувати при викладанні музичних дисциплін інтерактивні методи навчання.

Суть інтерактивного навчання у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання, де дитина і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером учнівського колективу. Під час

інтерактивного навчання учнів вчать бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення.

Використання методів інтерактивного навчання на заняттях музики залежить як від теми заняття, так і від навчальної інформації конкретних занять, термінів та занять, які необхідно засвоїти. Специфічними ознаками занять з музики є не лише мистецькі теми та поняття, а й специфічні види діяльності (слухання музики, вокальне, інструментальне, рухове виконання, створення музики).

ЛЕКЦІЯ 1

Тема: *Використання інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва*

Мета: *Познайомити з поняттям інтерактивних методів навчання, структурою і методами інтерактивного уроку, використанням сучасних інтерактивних навчальних технологій на уроках музичного мистецтва.*

План

1. Поняття інтерактивних методів навчання.
2. Інтерактивні технології та їх використання на уроці.
3. Структура і методи інтерактивного уроку.

Поняття інтерактивних методів навчання

Термін “інтерактивна педагогіка” відносно новий, його ввів 1975 року німецький дослідник Ганс Фрінц. Лінгвістичне тлумачення слова, представлене в іншомовних словниках, свідчить, що поняття “інтерактивність” прийшло до нас з англійської мови “inter” – взаємо-, act – діяти, отже можна пояснити як взаємодію учнів, перебування їх у режимі бесіди, діалогу, спільної дії. Інтерактивним є метод, у якому той, хто навчається, є учасником, який щось здійснює, говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо, тобто не виступає слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, власноруч створюючи це.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії всіх учнів. Учитель і учень є рівноправними, рівнозначними суб’єктами навчання. Учитель виступає як організатор процесу навчання, консультант. Результатів навчання можна досягти взаємними зусиллями учасників процесу навчання. Учні беруть на себе взаємну відповідальність за результати навчання.

Сучасний учень – це продукт інформаційного суспільства. Воно відрізняється різноманітністю, рухливістю й мінливістю. Кожен із школярів -

яскрава особистість, яка характеризує особа індивідуальним рівнем інтелектуального розвитку і стилем уміння (сприймання, запам'ятовування, дослідження...). Інтенсивне навчання необхідне для забезпечення індивідуальних потреб дитини у навчанні.

Мозок не тільки отримує інформацію, а й обробляє її. Щоб ефективно обробити інформацію, необхідно заподіяти як зовнішні, так і внутрішні чинники. Коли ми обговорюємо проблеми з іншими, ставимо запитання, що їх стосуються, наш мозок працює набагато краще. В літературі описані результати дослідження, коли викладач, пояснюючи матеріал невеликими частинами, блоками, пропонував учням обговорити між собою кожен таку частину, а потім продовжував пояснення. В результаті такого пояснення засвоєння матеріалу було вдвічі більшим, ніж під час засвоєння пояснення.

Сьогодні вже доведено, що учні мають різні стилі навчання. Вони сприймають інформацію за допомогою органів слуху, органів зору й органів чуття. Досить часто один із цих способів отримання інформації домінує, й людина використовує його постійно.

Наприклад, в учнів у яких є слух основним способом сприйняття інформації, можна назвати аудіалами. Досить часто такі учні не ведуть конспектів. Вони бажають навчатися, прослуховуючи лекції, брати участь у дискусіях.

Візуали сприймають інформацію за допомогою зору. Вони люблять вести конспекти; люблять коли використовуються наочні посібники. Під час занять вони зазвичай мовчазні.

Кінестетики навчаються завдяки особистій участі у процесі. Під час занять вони можуть бути неспокійними і метушливими доти, доки не зможуть порухатись або самостійно щось зробити.

Звичайно, не багато учнів є чистими візуалами чи аудіалами. І для того, щоб задовольнити потреби різних учнів, навчання може бути надзвичайно різноманітним.

Зміна позиції вчителя у навчанні, якої потребує інтеракція, викликає сумніви, відображені в запитаннях.

1. Чи можливо учням зосередитись на змісті матеріалу, адже інтеракція потребує від них постійного виконання дій та операцій.

Така небезпека реальна. Результатів інтерактивного навчання можна досягти тільки за умови проведення рефлексій як завершення будь-якої інтерактивної технології.

Інтерактивне навчання завжди ставить на багато конкретніші й вужчі завдання, оскільки свідомі вчителі розуміють: учні здатні запам'ятати набагато менше інформації, ніж забути. Засвоєння учнями змісту освіти відбувається за принципом: краще менше, але реально, на доступному рівні компетентності.

2. Якщо ми застосовуємо навчання в малих групах, як можна уникнути створення груп, які будуть неефективно використовувати навчальний час і не досягнути необхідних результатів.

Особливу увагу вчитель повинен надавати процесу формування груп, провести чіткий інструктаж відносно процедури і завдань групової діяльності, розподіл ролей, вдало підібрати завдання.

Не потрібно зловживати груповою діяльністю, щоб не знизити інтерес учнів працювати індивідуально.

3. Оскільки в інтерактивних вправах ми часто спираємось на досвід (пізнавальний і життєвий) учнів, залучати його в процесі обговорень і дискусій, чи не може статися так, що інформація, яку треба засвоїти, буде спотвореною?

Така небезпека справді є, проте переваги інтерактивного навчання будуть набагато більшими. Учитель завжди може за допомогою традиційних методів ще раз повернутися до основних теоретичних положень навчального матеріалу.

4. Чи завжди учні задоволені інтерактивним навчанням?

Звичайно, ні. Чим менш активним було їхнє попереднє навчання, тим складніше вони переходять до інтеракції. Вони можуть стати в позицію спостерігача або навпаки, працюючи у групі, намагатися всю роботу зробити індивідуально. Деякі скажуть – це зайва витрата часу, що не можливо індивідуально працювати плідно і творчою. Проте інтеракцію потрібно вводити поступово, учні звикатимуть і зможуть оцінити переваги такого навчання.

5. Чи не потребує інтерактивне навчання значно більшої підготовки і розвинутого творчого потенціалу вчителя, ніж традиційний урок?

Спочатку “так”. Але коли набудуться навички до підготовки інтерактивних уроків, то вчитель уже бачитиме, повертаючись до викладання теми, як можна зробити це навчання інтерактивним.

Інтеракція підходить для будь-якого змісту, оскільки жоден предмет не можна викладати, залишаючи дитину в пасивній позиції у процесі навчання.

Інтерактивні технології та їх використання на уроці

За особливостями ціннісних орієнтацій та мотивації учасників спілкування вирізняються такі типи взаємодії, як співробітництво і суперництво. Співробітництво визначається як така міра функціональної взаємозалежності сторін, коли успіх і винагорода окремого індивіда зумовлені успіхом усіх інших членів, що вимагає від них узгоджених дій. Між учасниками виникає довіра і симпатія. Таким чином, психологічною сутністю інтерактивного навчання є міжособистісна (соціальна) взаємодія у процесі спілкування і співпраці між учнями та педагогом.

Головна риса інтерактивного навчання — використання власного досвіду учнями під час розв’язання проблемних питань, їм надається максимальна свобода розумової діяльності при побудові логічних ланцюгів.

Інтерактивні технології кооперативного навчання. Парна і групова робота організовується як на уроках засвоєння, так і на уроках застосування

знань, умінь та навичок. Це може відбуватися одразу ж після викладу вчителем нового навчального матеріалу, на початку нового уроку замість опитування, на спеціальному уроці, присвяченому застосуванню знань, умінь та навичок, або бути частиною повторювально-узагальнюючого уроку.

Далі розглянемо сучасні інтерактивні навчальні технології в тих моделях, які доцільно застосовувати у викладанні музичного мистецтва.

Робота в парах. Ця технологія особливо ефективна на початкових етапах навчання учнів роботі у малих групах. Її можна використовувати для досягнення будь-якої дидактичної мети. За умов парної роботи всі діти в класі отримують рідкісну за традиційним навчанням можливість говорити, висловлюватись. Робота в парах дає учням час подумати, обмінятись ідеями з партнером і лише потім озвучувати свої думки перед класом. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватись, критичного мислення, вміння переконувати й вести дискусію.

Використання такого виду співпраці сприяє тому, що учні не можуть ухилитися від виконання завдання. Під час роботи в парах можна швидко виконати справи, які за інших умов потребують великої затрати часу.

Ротаційні (змінювані) трійки. Діяльність учнів у цьому випадку є подібною до роботи в парах. Цей варіант кооперативного навчання сприяє активному, ґрунтовному аналізу та обговорюванню нового матеріалу з метою його осмислення, закріплення та засвоєння.

Два–чотири – всі разом. Ще один варіант кооперативного навчання, що є похідним від парної роботи, ефективний для розвитку навичок спілкування в групі вміння переконувати та вести дискусію.

Карусель. Цей варіант кооперативного навчання найбільш ефективний для одночасного включення всіх учасників в активну роботу з різними партнерами зі спілкування для обговорення дискусійних питань.

Робота в малих групах. Роботу в групах варто використовувати для вирішення складних проблем, що потребують колективного розуму.

Використовуються малі групи тільки в тих випадках, коли завдання вимагає спільної, але не індивідуальної роботи.

Важливими моментами групової роботи є опрацювання змісту і подання групами результатів колективної діяльності. Залежно від змісту та мети навчання можливі різні варіанти організації роботи груп.

1. “Діалог”. Суть його полягає в спільному пошуку групами згодженого рішення. Це знаходить своє відображення у кінцевому тексті, переліку ознак. Діалог виключає протистояння, критику позиції тієї чи іншої групи. Всю увагу зосереджено на сильних моментах у позиції інших.

2. “Синтез думок”. Дуже схожий за метою та початковою фазою на попередній варіант групової роботи. Але після об’єднання в групи і виконання завдання учні не роблять записів на дошці, а передають свій варіант іншим групам, які доповнюють його своїми думками, підкреслюють те, з чим не погоджуються.

3. “Спільний проект”. Має таку саму мету та об’єднання в групи, що й діалог. Але завдання, які отримують групи, різного змісту та висвітлюють проблему з різних боків.

4. “Пошук інформації”. Різновидом, прикладом роботи в малих групах є командний пошук інформації (зазвичай тієї, що доповнює раніше прочитану вчителем лекцію або матеріал попереднього уроку, домашнє завдання), а потім відповіді на запитання. Використовується для того, щоб оживити сухий, іноді нецікавий матеріал.

5. “Коло ідей”. (Раунд робіт, кругова система). Метою “Коло ідей” є вирішення гострих суперечливих питань, створення спрису ідей та залучення всіх учнів до обговорення поставленого питання. Технологія застосовується, коли всі групи мають виконувати одне і те саме завдання, яке складається з декількох питань (позицій), які групи представляють по черзі.

Акваріум. Ще один варіант кооперативного навчання, що є формою діяльності учнів у малих групах, ефективний для розвитку навичок спілкування в малій групі, вдосконалення вміння дискутувати та

аргументувати свою думку. Може бути запропонований тільки за умови, що учні вже мають добрі навички групової роботи.

Технології колективно-групового навчання. До цієї групи належать інтерактивні технології, що передбачають одночасну спільну (фронтальну) роботу всього класу.

Обговорення проблеми в загальному колі. Це загальновідома технологія, яка застосовується, як правило, в комбінації з іншими. Її метою є прояснення певних положень, привертання уваги учнів до складних або проблемних питань учнів до складних або проблемних питань у навчальному матеріалі, мотивація пізнавальної діяльності, актуалізація опорних знань тощо.

Мікрофон. Різновидом загальногрупового обговорення є технологія “Мікрофон”, яка надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію.

Незакінчені речення. Цей прийом часто поєднується з “Мікрофоном” і дає можливість ґрунтовніше працювати над формою висловлення загальних ідей, порівнювати їх з іншими. Робота за такою методикою дає присутнім змогу долати стереотипи, вільніше висловлюватися щодо запропонованих тем, відпрацьовувати вміння говорити коротко, але по суті й переконливо.

Мозковий штурм. Відома інтерактивна технологія колективного обговорення, що широко використовується для вироблення кількох вирішень конкретної проблеми. Мозковий штурм спонукає учнів проявляти уяву та творчість, дає можливість їм вільно висловлювати свої думки.

Мета “мозкового штурму” чи “мозкової атаки” в тому, щоб зібрати якомога більше ідей щодо проблеми від усіх учнів протягом обмеженого періоду часу.

Навчаючи – учусь. Цей метод використовується при вивченні блоку інформації або при узагальненні та повторенні вивченого. Він дає можливість учням взяти участь у передачі своїх знань однокласникам. Використання цього методу підвищує інтерес до навчання.

Ажурна пилка (“Мозаїка”, “Джиг-соу”). Дана технологія використовується для створення на уроці ситуації, яка дає змогу учням працювати разом для засвоєння великої кількості інформації за короткий проміжок часу. Ефективна і може замінити лекції у тих випадках, коли початкова інформація повинна бути донесена до учнів перед проведенням основного (базисного) уроку або доповнює такий урок. Заохочує учнів допомагати один одному вчитися, навчаючи.

Аналіз ситуації. На уроках музичного мистецтва зміст деяких понять учні засвоюють, аналізуючи певні ситуації. Такі ситуації можуть аналізуватись учнями індивідуально, в парах, в групах або піддаватись в загальному колі. Такий аналіз потребує певного підходу, алгоритму. Технологія вчить учнів ставити запитання, відрізняти факти від думок, виявляти важливі та другорядні обставини, аналізувати та приймати рішення.

Вирішення проблем. Метою застосування такої технології є навчити учнів самостійно вирішувати проблеми та приймати колективне рішення.

Дерево рішень. Як варіант технології вирішення проблем можна використати “дерево рішень”, яке допомагає дітям проаналізувати та краще зрозуміти механізми прийняття складних рішень.

Технології ситуативного моделювання. Модель навчання у грі – це побудова навчального процесу за допомогою включення учня в гру.

Використання гри в навчальному процесі завжди стикається з протиріччям: навчання є завжди процесом цілеспрямованим, а гра за своєю природою має невизначений результат (інтригу). Тому завдання педагогів при застосуванні гри у навчанні полягає у підпорядкуванні гри, визначеній дидактичній меті.

Ігрова модель навчання покликана реалізувати ще й комплекс цілей: забезпечення контролю виведення емоцій; надання дитині можливості самовизначення; надихання і допомога розвитку творчої уяви; надання можливості зростання навичок співробітництва в соціальному аспекті; надання можливості висловлювати свої думки.

Учасники навчального процесу, за ігровою моделлю, перебувають в інших умовах, ніж у традиційному навчанні. Учням надається максимальна свобода інтелектуальної діяльності, яка обмежується лише означуваними правилами гри. Учні самі обирають власну роль у грі, висуваючи припущення про ймовірний розвиток подій, створюють проблемну ситуацію, шукають шляхи її розв'язання, беручи на себе відповідальність на обране рішення. Вчитель в ігровій моделі виступає як: інструктор, суддя, тренер, головуючий, ведучий.

Арсенал інтерактивних ігор досить великий, але найбільш поширений з них є моделюючий.

Стимуляційні або імітаційні ігри. Імітаційні ігри розвивають уяву та навички критичного мислення, сприяють застосуванню на практиці вміння вирішувати проблеми, а стимуляція дає можливість учням глибоко вжитися в проблему, зрозуміти її із середини.

Спрощене судове слухання. Технологія спрощеного суду дає можливість учням отримати спрощене уявлення про процедуру прийняття судового рішення, взяти участь у вправі, пов'язаній з аналізом, критичним мисленням, прийняттям рішень.

Громадське слухання. Мета застосування технології: моделювання суспільного слухання за допомогою імітаційної гри дозволяє учням зрозуміти мету і порядок слухань, а також ролі й обов'язки членів державних органів, комітетів, комісій. Крім цього, учні одержують практичний досвід у визначенні і поясненні ідей, інтересів і цінностей, пов'язаних із предметом слухання.

Розігрування ситуацій за ролями. (“Рольова гра”, “прогривання сценки”). Мета рольової гри – визначити ставлення конкретної життєвої ситуації, набути досвіду шляхом гри, допомогти навчитися через досвід.

Технології опрацювання дискусійних питань. Дискусії є важливим засобом пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання. Вони значною мірою сприяють розвитку практичного мислення, дає можливість визначити

власну позицію, формує навички відстоювати свою думку, поглиблює знання з обговорюваної проблеми. Сучасна дидактика визнає велику освітню і виховну цінність дискусій.

Метод ПРЕС. Метод навчає учнів виробляти й оформлювати аргументи, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і стилістичній формі, переконувати інших.

Займи позицію. Цей метод демонструє різноманіття поглядів на проблему, що вивчатиметься, або після опанування учнями певною інформацією з проблеми й усвідомлення ними можливості протилежних позицій щодо їх вирішення.

Зміни позицію. Така технологія є подібною до попередньої. Вона також дає можливість обговорити дискусійні питання за участі всіх учнів. Метод дозволяє стати на точку зору іншої людини, розвивати навички аргументації, активного слухання.

Неперервна школа думок (Нескінчений ланцюжок). Одна з форм обговорення дискусійних питань, метою якої є розвиток в учнів навичок прийняття особистого рішення та вдосконалення вміння аргументувати свою думку.

Дискусія. Дискусія – це широке публічне створення якое спірного питання. Вона є важливим засобом пізнавальної діяльності, сприяє розвитку критичного мислення учнів, дає можливість визначити власну позицію, формує навички аргументації та відстоювання своєї думки, поглиблює знання з обговорюваної проблеми.

Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу. Її метою є отримання учнями навичок публічного виступу та дискутування висловлення й захисту власної позиції, формування громадянської та особистої активності.

Дебати. Один з найбільш складних способів обговорення дискусійних проблем. Дебати можна проводити лише тоді, тоді коли учні навчилися працювати в групах та засвоїли технології вирішення проблем. У дебатах поділ на протилежні точки зору набуває найбільшої гостроти, оскільки учням

необхідно довго готуватись і публічно обґрунтовувати правильність своєї позиції. Важливо, щоб учасники дебатів не переносили емоції один на одного, а спілкувалися спокійно.

Структура і методи інтерактивного уроку

Уроки мають захоплювати учнів, пробуджувати в них інтерес та мотивацію, навчати самостійному мисленню та діям. Ефективність і сила впливу на емоції і свідомість учнів у великій мірі залежить від умінь і стилю роботи конкретного вчителя.

Застосування інтерактивних технологій висуває певні вимоги до структури уроків. Як правило, структура таких занять складається з п'яти елементів:

1. Мотивація
2. Оголошення, представлення теми та очікування навчальних результатів
3. Надання необхідної інформації
4. Інтерактивна вправа – центральна частина заняття
5. Підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку.

Розглянемо кожен з цих елементів ґрунтовніше, аналізуючи його методику відтворення в рамках уроків музичного мистецтва.

Мотивація. Мета цього стану – сфокусувати увагу учнів на проблемі й викликати інтерес до обговорюваної теми. Мотивація є своєрідною психологічною паузою, яка дає можливість учням насамперед усвідомити, що вони зараз почнуть вивчати інший (після попереднього уроку) предмет, що перед ними інший вчитель і зовсім інші завдання. Крім того, кожен тему можна реально вважати засвоєною, якщо вона (тема) стала основою для розвитку в особистості суб'єкта пізнання власних новоутворень. Отже, суб'єкт навчання може бути максимально налаштований на ефективний

процес пізнання, мати в ньому особистісну, власну зацікавленість. Усвідомлювати, що і навіщо він зараз робитиме.

Мотивація чітко пов'язана з темою уроку, вона психологічно готує учнів до її сприймання, налаштовує їх на розв'язання певних проблем.

Цей елемент уроку має займати не більше 5% часу заняття.

Оголошення, представлення теми та очікування навчальних результатів.

Мета – забезпечити розуміння змісту їхньої діяльності, тобто того, чого вони повинні досягти на уроці і чого від них чекає вчитель. Часто буває доцільно долучити до визначення опублікування результатів усіх учнів. Отже, вони теж повинні розуміти, для чого вони прийшли на урок, до чого їм треба прагнути і як будуть перевірятись їхні досягнення. Еталоном є ситуація, коли після уроку учень не тільки знає, розуміє, чого він досяг, а й чого він хотів би, мав би досягти на наступному уроці з предмету (музичного мистецтва), чого він взагалі хоче від вивчення даного предмету для свого життя.

Мета цього елемента, етапу уроку – дати учням достатньо інформації, для того щоб на її основі виконувати практичні завдання, але за мінімально короткий час. Це може бути міні-лекція, читання роздаткового матеріалу, виконання домашнього завдання, опанування інформації за допомогою технічних засобів навчання або наочності. Для економії часу на уроці і для досягнення максимального ефекту уроку можна подавати інформацію для попереднього домашнього вивчення. Ця частина уроку займає близько 10-15% часу.

Інтерактивна вправа – центральна частина заняття.

Її метою є засвоєння навчального матеріалу, досягнення результатів уроку. Інтерактивна частина уроку має займати близько 50-60% часу.

Обов'язковими є така послідовність і регламент проведення інтерактивної вправи:

- Інструктування - учитель розповідає учасникам про мету вправи, правила виконання, послідовність дій і кількість часу, що відводиться на виконання завдань, запитує, чи все зрозуміло учасникам (2-3 хв.).
- Об'єднання в групи та (або) розподіл ролей (1-2 хв.).
- Виконання завдання, при якому вчитель виступає як організатор, помічник, ведучий дискусії, намагаючись надати учасникам максимум можливостей для самостійної роботи (5-15 хв.).
- Презентація результатів виконання вправи (3-5 хв.).

Підбиття підсумків уроку. Вчителю варто задуматись над тим, що підбиття підсумків уроку – це дуже важливий етап інтерактивного заняття. Саме тоді пояснюється зміст проробленого; підводиться риска під знаннями, що повинні бути засвоєні, і встановлюють зв'язок між тим, що вже відомо, і тим, знадобиться їм у майбутньому.

Функції підсумкового етапу уроку:

- прояснити зміст опрацьованого;
- порівняти реальні результати з очікуваними;
- проаналізувати, чому відбулося так чи інакше;
- зробити висновки;
- закріпити чи відкорегувати засвоєння;
- намітити нові теми для обміркування;
- установити зв'язок між тим, що вже відомо, і тим, що потрібно засвоїти, навчитись у майбутньому;
- скласти план подальших дій.

Під підсумками уроку мається на увазі процес, зворотний інструктажу. Іншим терміном для цього стану є “рефлексія” – здатність людини до самопізнання, вміння аналізувати свої власні дії, вчинки, мотиви й зіставляти їх із діями та вчинками інших людей. Мета рефлексії: згадати, виявити й усвідомити основні компоненти діяльності – її зміст, тип, способи, проблеми, шляхи їх вирішення, отримати результати.

Важливим фактором, що впливає на ефективність рефлексії в навчанні, є різноманітність її форм, і відповідність віковим та іншим особливостям дітей. Рефлексія не повинна бути лише вербальною – це можуть бути малюнки, схеми, графіки.

Рефлексія тісно пов'язана з іншою важливою для уроку дією – постановкою мети. Формулювання учнем мети свого навчання передбачає її досягнення і наступу усвідомлення способів досягнення поставленої мети. В цьому випадку рефлексія не лише підсумок, а й старт для нової освітньої діяльності і її нової мети.

Стадії підсумкового стану уроку:

- 1) установлення факторів (що відбулося?);
- 2) аналіз причин (чому це відбулося?);
- 3) планування дій (що нам робити далі?).

Правила організації інтерактивної роботи учнів на уроці.

1. До роботи повинні бути залучені різною мірою всі учні.
2. Необхідно дбати про психологічну підготовку учнів. Корисними є різноманітне та постійне стимулювання учнів на активну участь у роботі; надання можливості для самоорганізації та ін.
3. Тих, хто навчається в інтерактивні, не повинно бути багато. Продуктивна робота в малих групах. Кожен має бути почутий.
4. Приміщення має бути спеціально підготовленим. Учні повинні мати змогу легко пересуватися під час роботи в малих групах. Усі матеріали для роботи малих груп готуються заздалегідь.
5. Під час уроку необхідно дотримуватись регламенту та процедури, проявляти терпимість до будь-якої точки зору, уважно вислуховувати всіх учасників, поважаючи їх.
6. Уважно ставитися до учнів під час формування груп.
7. На одному уроці бажано застосовувати 1-2 інтерактивних прийоми роботи.

8. Під час підготовки питань учителю необхідно продумувати різні варіанти можливих відповідей і заздалегідь виробляти критерії оцінки ефективності уроку.

Уроки мають захоплювати учнів, пробуджувати в них інтерес і мотивацію, навчати самостійному мисленню та діям. Ефективність і сила впливу на емоції та свідомість учнів значною мірою залежить від умінь і стилю роботи конкретного вчителя.

ЛЕКЦІЯ 2

Тема: *Педагогічні особливості застосування інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва*

Мета: *Познайомити з особливостями застосування та методикою використання інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва.*

План

1. Методика використання інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва
2. Використання інтерактивних форм навчання на уроках музичного мистецтва
3. Інтерактивний урок музики та методика його проведення

Методика використання інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва

Мистецтво – важлива частина життя людини. І воно є одним із головних засобів прилучення дитини до культури і духовних цінностей. Твори мистецтва сприяють художньо-образному засвоєнню світу. Тому в сучасній школі багато уваги приділяється розвитку художньо-творчих здібностей, здатності до сприймання, розуміння й творення художніх образів, потреби в духовному самовираженні.

Нова програма з музичного мистецтва дозволяє вчителю, спираючись на кращі зразки митців української та світової культури, розвивати здібності учнів сприймати, відчувати і розуміти чудове. На своїх уроках учитель формує різні компетенції учнів, готує їх до життя. І нові методи, які він використовує на уроці можуть допомогти йому в досягненні мети.

Звертаючись на уроках музичного мистецтва до методів інтерактивного навчання, вчитель може залучити дітей до активної творчої діяльності. Їх застосування залежить як від теми, так і від навчальної інформації

конкретних уроків, термінів та понять, які необхідно засвоїти. За допомогою методів інтерактивного навчання вчитель може швидко й якісно перевірити знання дітей, цікаво розпочати нову тему, використовуючи гру підвести підсумок уроку.

Ось деякі з них, які можна застосувати на уроках музичного мистецтва. (Приклади будуть надаватися, стосовно програми «Музичне мистецтво» 5 клас)

1. Слово-слово-речення-запитання-відповідь.

Учитель (або учень), звертаючись до одного з учнів, показує портрет композитора і каже: «Слово». Учень відповідає. Іншому учню пропонується продовжити гру, називаючи нове слово (це може бути час, коли жив композитор, країна, де він народився, або його музичний твір тощо). Третій учень, до якого звертаються з завданням – «Речення», складає речення з названими словами. Четвертий – ставить запитання до цього речення. П'ятий – дає відповідь.

Цю гру можна урізноманітнити, починаючи, наприклад, з уривка одного з музичних творів тощо.

Приклад. «Портрет».

а) Лисенко. – Композитор. – М.В.Лисенко - видатний український композитор XIX-XX ст. – Де народився Микола Лисенко? – Видатний український композитор М.В.Лисенко народився на Полтавщині.

б) Лисенко. – Опера. – М.Лисенко написав оперу «Тарас Бульба» - Яку пісню М.Лисенко неодноразово використав в опері «Тарас Бульба»? – В інтродукції до опери М.Лисенка «Тарас Бульба» використана пісня «Засвіт встали козаченьки».

в) Лисенко. – Кантата. – М.Лисенко створив кантату «Радуйся, ниво неполитая» - На чій вірші написана кантата «Радуйся, ниво неполитая»? - Кантата М.Лисенка «Радуйся, ниво неполитая» написана на вірші Т.Шевченка.

Варіантів цієї гри може бути дуже багато. Цю гру можна використати як підсумок уроку, як повторення перед уроком, на підсумковому уроці. Вона допомагає перевірити знання з попередніх тем, а також стимулює розвиток мови і мислення.

2. Вірю - не вірю.

Таку гру можна використати в будь-якій темі. Її можуть проводити як учитель, так і діти, об'єднані в групи між собою.

Складаються питання і зачитуються в класі. Кожне запитання починається словами: «Чи вірите ви, що...?». Учні погоджуються, або ні. Кожну відповідь треба обґрунтувати, або виправити помилку.

Приклад.

- Чи вірите ви, що у Бетховена є симфонія №2 «Богатирська»?
- Чи вірите ви, що лібрето – це літературний текст опери?

3. Митці та їх твори.

Гру можна проводити ланцюжком по кожному з рядів. Кожний ряд є командою.

Один учень називає прізвище композитора, художника, скульптора тощо, інший має швидко назвати його твір. Якщо відповідь вірна, естафета гри передається наступному. Якщо учень відповідає невірно, або затримується з відповіддю, він вибуває з гри і його замінює інший. Перемагає той ряд (або команда, якщо діти об'єдналися у групи) де залишилося більше гравців.

4. Музичне доміно.

Учні об'єднані в групи. Кожній з груп пропонують аркуші, на яких записано 12 фраз, які не мають закінчення. На інших аркушах – їх закінчення. Необхідно підібрати правильні закінчення до цих фраз.

Приклад.

1. Вокаліз – це музичний твір для виконання...(голосом без слів).
2. Лібрето – літературний текст ...(опери).

3. Оркестровий вступ до опери, балету тощо називається...(увертюрою).
4. В фіналі Другої симфонії П.І.Чайковського використана українська народна пісня... («Журавель»).
5. Славетний український композитор С.С.Гулак-Артемівський був ще й чудовим... (актором, співаком).
6. Квартет – це музичний твір для... (4-х виконавців).
7. Йохим, один з героїв повісті «Сліпий музикант», співав пісню... («Ой, там на горі та й жінці жнуть»).
8. В оповіданні «Старий кухар» згадується музичний інструмент під назвою... (клавесин).
9. Німа гра акторів в балеті, яка складається з виразних жестів і міміки називається...(пантомімою).
10. В інтродукції до опери М.Лисенка «Тарас Бульба» використана пісня... («Засвіт встали козаченьки»).
11. Пісню «Засвіт встали козаченьки» склала відома українська піснярка... (М.Чурай).
12. Великий музичний твір, що складається з кількох частин і створений для виконання хором, солістами та симфонічним оркестром називається...(кантатою).

5. Запитання – відповідь.

Цю гру застосовують під час опитування, повторення, підсумку уроку. До дошки виходять двоє учнів (або у грі приймають участь дві команди) і по черзі ставлять один одному запитання. Оцінка (перемога команди) залежить від кількості правильних відповідей.

6. М'яч із термінами.

Гра дозволяє засвоїти, повторити музичні терміни. Її можна використовувати, як повторення матеріалу, підсумок уроку, теми.

Кидаючи м'яч, учень називає термін. Той, хто його спіймав, розкриває зміст терміна так, щоб утворилося речення. Кидає м'яч наступному, називаючи новий термін.

Приклад.

Варіації – музична форма, в якій музична тема повторюється з деякими змінами.

Романс – одноголосий вокальний твір із інструментальним супроводом.

7. Ланцюжок.

Допомагає засвоїти нові терміни, прізвища, назви творів, а також пригадати терміни, вивчені на попередніх уроках. Можна використовувати, як один із багатьох варіантів підсумку уроку. Наприкінці уроку дітям дається завдання: згадати всі нові слова, терміни, прізвища, з якими вони ознайомились. Перший учень називає одне слово (термін, прізвище тощо), другий – попередній і свій, третій – обидва попередніх і свої тощо. Гра розвиває увагу і пам'ять учнів.

8. Змагання.

На підсумковому уроці учням пропонують об'єднатися в групи і записати на аркушах паперу терміни, прізвища композиторів, художників, скульпторів, назви творів, з якими ознайомились у даній навчальній темі. Коли завдання виконано, учень однієї з груп зачитує записані слова. Інші групи викреслюють назви, що повторюються. Група, в якій залишилось найбільше не закреслених термінів, перемагає.

9. Асоціації.

Після прослухування музичного твору, або після перегляду репродукцій картин тощо, учитель пропонує учням проасоціювати і змалювати ці твори з точки зору іншого виду мистецтва. Це буде підтвердженням того, що сприймати й зображати той чи інший твір мистецтва можна по різному.

Приклад.

- Якого кольору «Зима» А.Вівальді?

- А які краски можна використати, змальовуючи зиму в кантаті Г.Свиридова?

- Який характер у картини Й.Бокшая «Зима»?

- А про що співає «Лютнева блакить» І.Грабаря?

10. Знайди пару.

За допомогою цієї гри можна закріплювати або перевіряти знання учнів з вивченої теми.

I варіант.

Клас поділено на 2-3 групи. Кожна група отримує однакові комплекти листівок. На них прізвища композиторів (скульпторів, художників) і назви їх творів. Завдання: знайти листівку-пару.

II варіант.

Клас поділено на 2-3 групи. Кожна група отримує листівки із запитаннями і відповідями на них. Перемагає та група, яка швидше добере відповіді до запитань.

11. Знавці мистецтва.

Учням надається можливість знайти відповідності між музичними творами та відомими їм творами живопису або скульптури.

12. Текст з помилками.

Учитель пропонує текст з вивченого матеріалу, в якому навмисно допущено помилки. Діти на слух повинні їх помітити і виправити, обґрунтовуючи свою думку.

Приклад.

«М.Лисенко – український композитор, засновник української музичної класики, диригент, піаніст, живописець і музичний педагог XIX-XX ст.

В своїх творах М.Лисенко з високою майстерністю відображав героїчну боротьбу українського народу проти поневолювачів. Так за оповіданням К.Паустовського він написав історичну оперу «Тарас Бульба», де використав

багато українських народних пісень. В інтродукції до цієї опери ми чуємо українську народну пісню «Їхав козак за Дунай». Вона своїм героїчним, піднесеним характером готує нас до сприймання опери. В сцені «Запорізька Січ» теж звучить багато українських пісень, серед них: «Засвіт встали козаченьки», «Ой на горі та й жінці жнуть» та інші. Вони вдало завершують народну масову сцену на Запорізькій Січі».

Таке завдання (скласти музичну казку, невеличкий текст з помилками тощо) можна також запропонувати учням, об'єднавши їх в групи.

13. виправ помилку.

На дошці записується ритм вивченої пісні з пропущеними тривалостями звуків або з помилками. Учні повинні виправити помилки і записати правильно.

14. Музичне змагання.

Учитель визиває до дошки двох учнів. Дає завдання розставити визначення темпу (динаміки, регістру, тривалостей звуків) по порядку

(в сторону збільшення або зменшення). Виграє той учень, який першим впорається з завданням.

Приклад.

Динаміка: дуже тиха, помірно тиха, помірно голосна, голосна, дуже голосна.

15. Знайди зайвого.

І варіант.

Учитель надає три-чотири поняття (терміни, назви творів, прізвища композиторів, художників тощо). Діти мають визначити, яке з поданих понять зайве.

Приклад.

Пісня – мелодія – лібрето – вірш.

Кантата – оповідання – хор.

Лисенко – Ревуцький – Гоголь – Гулак-Артемівський.

Таку ж роботу можна проводити, використовуючи портрети композиторів, репродукції тощо.

II варіант.

Діти, об'єднані в групи, самі готують це завдання. І потім пропонують його по черзі. Перемагає та група, яка складе більше варіантів понять.

В арсеналі методичних прийомів кожного учителя є багато цікавих форм роботи на уроці. Надані методи інтерактивного навчання на уроках музики, дозволяють учням не тільки глибше проникнути в світ музики і образотворчого мистецтва, а й творчо розкрити свій внутрішній світ, виявити все краще, що в них є. Діти починають розуміти, до духовна культура пробуджує в людині особистість, підносить саму людину та її роль у світі до найвищих цілей і завдань.

Використання інтерактивних форм навчання на уроках музичного мистецтва

На уроках музичного мистецтва інтерактивні форми навчання проводяться з використанням презентацій та відеоматеріалів. Дітям пропонуються різноманітні творчі завдання, використовуючи інтерактивні методи навчання, що відповідають навчально-виховній меті та завданням уроку (наприклад, «слухаємо тишу», «розминка», «ланцюжок», «співоча ниточка», «мікрофон», «реклама», «світська розмова», «музичні інтерпретації», «дебати», «мозковий штурм», «рольові імітаційні ігри», «композитора», «малюємо портрет», «кореспонденти» та ін.). Розгляньмо деякі з них детальніше.

У грі «*Знайди свій музичний інструмент*» кожен учень виконує роль певного музичного інструмента (флейти, барабана, скрипки, балалайки та інше). Пропоную прослухати музичні твори. Упізнавши, звучання свого інструмента, діти умовно зображують гру на ньому.

З метою закріплення певного визначення доцільно створювати ігрову ситуацію «*Упорядкуй*». Учні отримують картки з написаними реченнями, де

переплутані слова. Завдання полягає в тому, щоб правильно побудувати речення (робота в парах).

Учням початкових класів подобається гра-розспівка *«Проспівай історію»*. Використання цієї гри дає змогу активізувати увагу дітей, стимулювати елементарну виконавську та вокальну творчість, підготувати голосовий апарат до співу. Історії варто добирати відповідно до віку учнів.

Також популярною у молодших школярів є гра *«Я — актор»*.

Організовуючи слухання музики у формі гри *«Композитори»*, можливі варіанти постановки проблемної ситуації:

- «Діти, якби ви були композиторами, яку назву придумали б для цієї музики? »;
- «Якби ви були композитором, у якому темпі написали б цей твір?» тощо.

Словесний опис музики можна проводити у формі ігор *«Хто більше?»* (що дає змогу учням збагатити свій словниковий запас влучними прикметниками для характеристики музичного твору, не обмежуючись декількома словами: весела, сумна, швидка, повільна) та *«Спіймаймо в долоньки»*.

Ефективним є прийом *«Малюємо портрет»*, що дає змогу успішно реалізувати проблему музичної образності у творах композиторів-класиків.

Іноді діти не можуть передати словами свої враження та емоції від прослуханого твору, грамотно охарактеризувати засоби музичної виразності, особливості музичної форми, трактування образів. Допомагають емоційно-образні переживання, що передаються за допомогою візуальних образів. Явища природи і настрої людини мають свої «кольори» — сприймати та зображувати їх кожен може по-різному. Головне, щоб музика не залишила нікого байдужим!

Досить часто на своїх уроках під час слухання музики використовую прийом *«Уявна картина»*, коли дитина має уявити те, що чує. Така робота розвиває образне мислення, активізує власне процес слухання, спонукає учня

до глибшого, уважнішого вслуховування. Удома можна відтворити свої уявні картини на папері в щоденнику музичних вражень. Така художня діяльність спрямована на розвиток асоціативного та образного мислення дитини.

Під час образотворчої діяльності пропоную учням завдання:

- намалювати сюжет музичного твору;
- дібрати фон, що розкриває душевний стан людини;
- намалювати пейзаж чи стан природи, що відповідає певному музичному образу;
- передати за допомогою кольору та ліній рух мелодії;
- зобразити будову твору в кольоровій палітрі;
- розкрити засобами художньої виразності власні емоції від прослуханої музики.

Художня творчість у процесі слухання музики сприяє розумінню й оцінюванню учнями власних почуттів, розвитку естетичних смаків, творчих здібностей та загальної музичної культури.

Слід зауважити, що під час творчої роботи учнів не існує «неправильної» відповіді чи «поганого» малюнка, адже кожна дитина передає власні художні переживання, особисте бачення художнього образу музичного твору, розкриває яскраву індивідуальність.

Учитель може лише коригувати, змодельовати життєву реальність, спрямувати емоції в потрібне русло, доповнивши різноманітними асоціативними образами.

Використовуючи групові інтерактивні методи роботи, намагаюся, покладаючись на досвід учнів, стимулювати увагу, активізувати фантазію та ініціативу щодо пошуку численних варіантів розв'язання конкретної проблеми. Учитель може не лише дати необхідну інформацію, але й переконати в її необхідності та зробити керівництвом до дії. Зважене й систематичне використання цих прийомів дає змогу вчителю навчати із задоволенням, а учням – охоче опановувати життєво важливі й корисні вміння: чути одне одного і відчувати самого себе, прислухатися до думки іншого та

відстоювати власну позицію, знаходити оптимальне рішення, організувати власну роботу й працювати спільно, допомагати, приймати допомогу, радіти власним успіхам і досягненням інших тощо.

Такі методи та прийоми навчання на уроках музичного мистецтва та в позаурочній роботі є багатофункціональними, адже вони:

- активізують та стимулюють пізнавальну діяльність;
- оптимізують спілкування в процесі взаємодії;
- забезпечують короткий ефективний відпочинок;
- позбавляють напруження;
- підсилюють інтерес до навчального матеріалу;
- дають змогу змодельовати різноманітні ситуації, цим самим наблизивши умови навчання до реальної дійсності;
- активізують взаємодію між учасниками навчально-виховного процесу;
- формують загальну музичну культуру учня.

Ігрова ситуація «УПОРЯДКУЙ» (закріплення визначення поняття «полонез»)

1-ше речення

Танцем колись «великим» «пішим» полонез називали або *(Колись полонез називали «великим», або «пішим», танцем.)*

2-ге речення

На три долі урочистий музика марш танцю нагадує але *(Музика танцю нагадує урочистий марш, але на три долі.)*

3-тє речення

Виконували у давнину полонез чоловіки лише *(У давнину полонез виконували лише чоловіки.)*

4-те речення

Відкривати танцем-ходою згодом бали величним почали *(Згодом величним танцем-ходою почали відкривати бали.)*

5-те речення

З поклонами в пари ланцюгом та присіданнями гості й довгим залюю ставали ішли (*Гості ставали в пари й довгим ланцюгом ішли залюю з поклонами та присіданнями.*)

6-те речення

Бальним так танцем став популярним полонез (*Так полонез став популярним бальним танцем.*)

7-ме речення

Польщі твір композитора Шопена став великого символом музичним Фрідеріка польського (*Твір великого польського композитора Фрідеріка Шопена став музичним символом Польщі.*)

8-ме речення

Країни його звучить мелодія цієї у радіопозивних (*Його мелодія звучить у радіопозивних цієї країни.*)

9-те речення

Блискуча полонезу музика урочиста велична (*Музика полонезу урочиста, велична, блискуча.*)

Учні читають правильно побудовані речення.

Гра-поспівка «Проспівай історію»

Учитель. Зараз ми виконаємо вправу, що допоможе нам краще вимовляти слова під час розучування та виконання пісні. Я зачитуватиму вам історію, а ви спробуєте проспівати її та за допомогою мовленнєвих звуків відтворити те, що відбувається.

Одного зимового ранку у віконце оселі, де мешкала маленька дівчинка, постукала пташечка (тук-тук-тук). Своім візитом вона повідомила про настання зими. Тільки-но дівчинка вибігла на поріг, як її підхопив легенький вітерець (ш-ш-ш). Побігла дівчинка по першому сніжку, що так приємно порипував під ногами (рип-рип). Раптом налетіла хурделиця і вітрисько загудів (у-у-у), лякаючи дівчинку. Але вона весело засміялася (ха-ха-ха), адже довго чекала на зиму, і радісно посміхнулася морозному сонечку (діти демонструють посмішки).

Гра «Я –актор»

Ця гра має дає змогу учням почуватися розкуто, вільно і природно. Під час гри кожен має нагоду випробувати свої акторські здібності. Спочатку «актор» отримує від учителя «роль» — картку з назвою чи зображенням певного предмета або істоти, що потрібно зобразити рухами тіла, рук, мімікою та інтонацією голосу. Решта дітей спостерігають за діями свого товариша, а потім визначають, що він хотів показати. Після того, як «роль» розгадано, діти обговорюють, що «актор» робив правильно для адекватного розкриття образу, а що – ні. Наостанок педагог пропонує учням прослухати, як той самий образ передано в музиці, і порівняти з тим, що створив юний «актор».

Гра «Фантазер»

Учитель. Відчуйте себе справжніми художниками та намалюйте за допомогою фарб зорові образи, що викликала у вашій уяві музика. Пам'ятайте, що картина не завжди ілюструє музику. Вона власними зображальними засобами передає задум художника, тобто ваш задум.

Які фарби ви плануєте використовувати? (Відповіді учнів.)

Звучить музика, учні малюють.

Які чудові у вас картини — ви справжні художники! Ви зобразили за допомогою фарб те, що уявили собі та побачили під час прослуховування музики.

Хто хоче розповісти про свій малюнок? (Відповіді учнів.)

Залежно від характеру музики, форми завдання та віку дітей малюнки можуть бути індивідуальними або груповими.

Гра «Хто більше?»

Учитель заздалегідь готує картки з прикметниками-епітетами для характеристики музики. Двоє учнів біля дошки, слухаючи музичний твір, мають дібрати епітети для словесного опису характеру мелодії, ритму та ін. Після прослуховування твору учні по черзі починають «обмінюватися»

дібраними прикметниками. Виграє той, хто назве останнє слово-характеристику. Можна грати парами й групами.

Гра «Спіймаймо в долоньки»

Після прослуховування твору вчитель описує характер музики, навмисне називаючи неправильні слова. Учні повинні розпізнати правильні характеристики, «спіймавши» їх у свої долоньки.

Гра «Малюємо портрет»

Спочатку учні вчаться змальовувати портрет, даючи словесну характеристику своїх товаришів. Опис виявляється досить чітким. Сенс гри в тому, що учні мають розповісти про незнайому людину, яка залишила звуковий лист, де написала про себе і свій час. Діти складають психологічний портрет людини, ліричного героя, який має певний вік, стать, темперамент, манеру поведінки тощо.. Наприклад, слухаємо українську народну пісню «Од Києва до Лубен» (6-й клас), пісню-баладу «Лісовий цар» Ф. Шуберта (7-й клас), романс М. Глінки «Гуде вітер...», «Дума про козака Голоту» (4-й клас). Така опис-гра дає змогу учням стати безпосередніми учасниками подій, розділивши з героєм його душевні переживання та настрої, поглянувши на світ його очима.

Інтерактивний урок музичного мистецтва та методика його проведення

Тема: Жанри українських народних пісень. Колискові пісні.

Мета: Навчити учнів розрізняти жанри українських народних пісень, поглибити уявлення учнів про жанр колискової пісні, розвивати в учнів уміння творчо мислити, діяти, стежити за розвитком музичного образу, розвивати вокально-хорові дані, виховувати інтерес до жанру колискової, любові до народної пісенної творчості.

Музичний матеріал: Л.Ревуцький «Колискова», А.Авдієвський «Колискова», українська народна пісня «Ой ходить сон».

Тип уроку: урок поглиблення теми.

Обладнання: музичний інструмент – акордеон, магнітофон, інтерактивна дошка, портрети композитора Л.Ревуцького і А.Авдієвського.

Хід уроку

I. Організаційний момент

- Музичне вітання

- Який у вас настрій? (*Хороший*)

- А в мене? Послухайте, з який характером інтонації прозвучить моє вітання (*Вітаюся*)

Характер інтонації веселий, життєрадісний, бадьорий, енергійний, прозвучав дзвінко.

- Отже, спробуйте передати свій хороший настрій відповідним характером інтонації, але при цьому повторимо один з елементів музичної мови – **штрих**.

Ми знаємо з вами 2 штрихи:

Legato, staccato

(*Вітаємося*)

II Актуалізація опорних знань.

- Пригадайте, як же звучить тема наших уроків? (*«Музика мого народу.»*)

- А чому ми повинні вивчати музику нашого народу?

- Хто ми є такі?

- Де ми з вами живемо?

- Яке наше завдання?

(Ми є українці і живемо з вами в чудовому, квітучому, співучому краї – в Україні, наше з вами завдання – вивчати, зберігати, шанувати нашу українську культуру, мову, пісню)

В народі кажуть: *«Той народ, який забув свої пісні – вмирає наполовину, а який забув ще й свою мову – вмирає назавжди, зникає*

з лиця землі». Український народ має ніжну, співучу душу, любить музику, танці. Пісня – душа народу, правдиве дзеркало його життя і побуту. В піснях відображаються героїчна історія народу, його думки, мрії про щастя.

Всі українські пісні можна поділити на 5 жанрів.

- Що таке жанр? (Жанр – це різновидність в музиці.)
- Отже, українські народні пісні розділяються за жанрами.
- Що це означає? (Тобто. Розподіл пісень за своїм змістом)

(На інтерактивній дошці показую жанри українських пісень)

1. Календарно-обрядові пісні.
2. Історичні пісні.
3. Колискові пісні.
4. Ліричні пісні.
5. Жартівливі пісні.

III. Основна частина:

1. Бесіда

Сьогодні наш урок незвичайний і потребує особливої уваги і зібраності. Я пропоную вам попрацювати в групах. (Учитель об'єднує учнів у три групи).

Давайте спробуємо дати назви вашим групам, які будуть виходити з елементів музичної виразності. (Діти пригадують «Засоби музичної виразності»

1. Мелодія
2. Ритм.
3. Темп.
4. Тембр.
5. Динаміка.
6. Лад та обирають назву своєї групи та капітана). Наш урок присвячений знайомству українських народних пісень.

2. Слухання музики.

Зараз ви прослухаєте музичний твір, назву якого я вам не повідомлю.

В кожній групі є картка-завдання, яке треба виконати після прослуховування твору. Завершивши роботу учасники групи мають підняти руки.

Відповідатимуть капітани групи.

Картка№1

I група - Хто виконував цей твір?

II група - Яку музичну форму має цей твір?

III група - До якого з музичних «китів» належить цей твір?

Картка-завдання №2

Учитель – Як ви думаєте, як можна назвати цю пісню? (Колискова)

Картка-завдання №3

Слідуюче завдання полягає у тому, щоб написати якнайбільше асоціацій, які викликає колискова. У кожної групи лежить картка, яка називається «**Асоціативний кущ**»



(на кожному промінчику групи записують свої асоціації пов'язані з колисковою). Після зачитання своїх асоціацій, потрібно відзначити найцікавіші та неповторні з іншими групами асоціації.

ПІДСУМОК УРОКУ:

Ми знайомимося з найдавнішим жанром українських пісень – колискові пісні.

- Хто співає колискові пісні?
- Чи співали вам в дитинстві колискові?
- Які колискові ви знаєте?

Коліскова – це пісня материнської душі, діалог двох сердець: дитячого й матусиного.

Презентація пісні «Ой ходить сон»

Давайте зараз уявимо, як це було колись дуже-дуже давно. Електрики тоді не було.

(Учитель запалює свічку)

Матуся при світлі свічки колише свою дитину.

(Виконують пісню «Ой ходить сон»).

ДІТИ: У вас на партах в кожній групі лежать кольорові фішки (жовта, зелена, червона, блакитна) визначте з якою колірною гамою асоціюється пісня «Ой ходить сон». Групи відповідають.

- Чому саме ці кольори?

Вокально-хорова робота.

1. Розпівка.

Виконання впар на округле і протяжне звучання голосних, чітку вимову приголосних.

2. Розучування пісні. (Тексти пісень демонструю на інтерактивній дошці).

– Звернути увагу на особливості пісні. Визначити важкі для виконання місця, з'ясувати особливості пісні. При виконанні пісні підкреслити пластичними рухами її характер.

3. А зараз ми проведемо конкурс на краще виконання колискової пісні *(Для більш емоційного підсилення використовуємо ляльку під час*

інсценізації пісні). З кожної групи виходять найяскравіші виконавці і виконують пісню по 2 куплети). Проводиться оцінювання співу.

- Чиє виконання вам сподобалося найбільше? Чому?

IV. Підбиття підсумків уроку.

Підсумок урок проведемо у вигляді ступенів рефлексії

(Кожна група отримує Картку №3 у вигляді таблиці і у відповідні частини цієї таблиці записують інформацію)

!	+	?
! – інформація, яку діти знають	+ – нова інформація	? – інформація, яка викликала захоплення

ОЦІНЮВАННЯ

Ви були сьогодні активними, емоційними, гарно співали. (Учитель оцінює роботу учнів на уроці).

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

Навести приклади календарно-обрядових пісень.

ЛЕКЦІЯ 3

Тема: *Використання інтерактивних технологій при розучуванні музичного твору*

Мета: *Познайомити з використанням інтерактивних технологій при розучуванні музичного твору, а також з використанням в сучасній школі технології Г.Лозанова як сугестивної технології.*

План

1. Використання інтерактивних технологій при розучуванні музичного твору
2. Застосування інтерактивних методів навчання на сучасному уроці музичного мистецтва
3. Сугестивні технології, їх класифікація та особливості використання в сучасній школі

Застосування методів інтерактивного навчання на уроках музичного мистецтва залежить як від теми уроку, так і від навчальної інформації конкретних уроків, термінів та понять, які необхідно засвоїти. Специфічними ознаками уроків музики є не лише мистецькі теми та поняття, а й специфічні види діяльності (слухання музики, вокальне, інструментальне, рухове виконання, створення музики).

Використання інтерактивних технологій при розучуванні музичного твору

Підготовка до роботи над твором

- ✦ Випереджаючі завдання групам «істориків», «біографів», «музикознавців»

Ознайомлення з твором

- ✦ «Мозковий штурм» при обговоренні теми, проблематики;
- ✦ «Мікрофон»;
- ✦ «Зростання самопізнання» (за Ш.Рейнахарц);
- ✦ Використання «опорних карток» при аналізі твору

Освоєння мелодії, тексту

- ✦ Поділ на групи «соловейків», «синичок», «горобчиків», вокальна робота в групах;
- ✦ «Рольова гра» при розучуванні текстів;
- ✦ «Школа молодого композитора» (пошук варіантів);

Виконання

- ✦ «Рольова гра»;
- ✦ «Музичний ланцюжок»;
- ✦ «Мікрофон»

При інтерпретації пісні використовують такі методи: метод проблем, рольова імітаційна гра, виконавський конкурс.

Зміст пісні чи хорового твору майже завжди досить різноманітний, і розібратися а ньому буває досить не просто. До того ж для самого виконавця твір наповнюється новим змістом. Наше сприйняття, здатність до співтворчості залежать від багатьох причин. Одна й та сама пісня, наприклад, виконана в молодших чи старших класах, залежно від настрою учнів, у кожному випадку звучить і впливає по-різному. Обговорення на уроці можливих варіантів виконання робить школярів певною мірою причетними до створення музики. В будь-якій, навіть найпростішій пісні є безліч можливостей для різних звукових рішень.

Метод проблем передбачає в даному разі пошук різноманітних варіантів інтерпретації твору (у формі вільного висловлення думок):

- музичної інтерпретації (пошуки можливих варіантів виконання окремих куплетів і твору загалом: динамічний розвиток, визначення кульмінації окремих фраз і цілого куплета, нюансування);
- драматичної інтерпретації (варіанти виконання фраз та куплетів певного характеру, з певним настроєм);
- рухової інтерпретації (варіанти образних, танцювальних рухів, диригування);
- інструментальної інтерпретації (варіанти інструментального супроводу за допомогою елементарних музичних інструментів, «звучних предметів», «звучних жестів»);
- театральної інтерпретації (варіанти інсценізації пісні);
- живописної інтерпретації (варіанти зображення образу, характеру, засобів музичної виразності).

В умовах групової роботи дані інтерпретації обговорюють у групах як завдання. У класі працюють «Музиканти», «Драматурги», «Танцюристи», «Диригенти», «Артисти», «Оркестранти», «Художники» тощо. Результатом вивченої пісні може бути конкурс виконавських інтерпретацій.

При засвоєнні навчальної інформації використовують методи: образні моделі (схеми), «Дерево мудрості», метод проекту, рольові імітаційні ігри «Кореспонденти», «Прес-конференція».

Теми першого та другого класу «Про що розповідає музика», «Про що говорить музика» можуть, за підказкою вчителя, бути представлені образними моделями «Потягу» (кожен вагон — ілюстрація образів музичних творів, що вивчаються).

Тема. «Що таке музична мова» — «Музичною родиною лебедів» (мама-мелодія, тато-ритм, лебедята — метр, темп, регістр, тембр тощо).

Тема. «Пісня, танець, марш переростають у пісенність, танцювальність, маршовість» — «Дерева» (три дерева, наприклад, «дуб-маршовість», «сосна-танцювальність», «береза-пісенність» виростають із коріння під назвою «пісня», «танець», «марш»). У процесі опрацювання цієї теми на деревах можуть з'являтися листочки з назвами музичних жанрів вивчених творів.

Засвоїти навчальну інформацію про життя й творчість композитора, яку повідомляє вчитель у формі розповіді, можна, використавши гру «Дерево мудрості» (на уроці музики — «Музичне дерево»). Група учнів (або пара, що сидить за партою) пише запитання до почутої інформації. Наприкінці розповіді вчителя пари виходять на середину класу й зачитують свої запитання, інші — відповідають на них.

Найцікавіші запитання й відповіді записують на окремих аркушах і «вішають на дереві мудрості» (на дошці). Оцінюють таким чином і відповіді, й запитання.

У процесі ознайомлення з українськими народними піснями різних жанрів (3-й клас, I семестр) учні, розділившись на групи, можуть брати участь у різноманітних проектах зі створення пісенників та альбомів: «Історичні пісні та думи» («історія народу і пісня»), «Календарно-обрядові пісні» («Побут народу і пісня»), «Лірична пісня», «Родинно-побутова пісня» тощо. В кожній групі над створенням пісенника чи альбому працюватимуть: збирач пісень, оформлювач, художник, редактор.

При слуханні музичного твору використовують методи: «Світська розмова», рольова імітаційна гра «Мікрофон».

Бесіда навколо прослуханого твору може бути організована у формі «Світської розмови»: учні в парах дають оцінку прослуханому твору, аналізують музичний образ, засоби виразності, національну належність музики, зв'язки твору з іншими творами мистецтва, зв'язки твору, його образності з життям тощо.

Деякі твори вчитель перед слуханням може «представити», наприклад: «Шановне світське товариство, сьогодні до нас на бал завітав маестро Вольфганг Амадей Моцарт, Він представить нашій увазі свою «Маленьку нічну музику» (звучить Рондо з «Маленької нічної музики»). Після прослуховування виходять два учні на середину класу і починають вести світську бесіду:

— Вельмишановний, а знаєте ви, що ця музика мені зовсім не схожа на нічну.

— Так, друже, я згоден з вами, вона така яскрава, весела, граціозна, що краще б її назвати „Маленька сонячна музика”.

— Ви знаєте, мені подобається звучання такого оркестру: він дещо камерний.

— А мені подобаються більш повнозвучні оркестри — з великою кількістю духових інструментів...

При виконанні творчих завдань використовують методи: асоціації, робота в групах, конкурс, вікторина.

У завданнях зі створення образів, які б виражали переживання, відчуття потрібно включення асоціативного мислення, творчої уяви, адже асоціації безпосередньо пов'язані зі сферою людських емоцій.

Ознайомлення з музичними інструментами (у початкових класах) — «звучними предметами» (склянками, банками, паличками, коробочками, папірцями) — провести у формі асоціацій.

Запитання вчителя для асоціацій: як видобути звуки з даних предметів?

Учні називають, учитель записує на дошці: стукати дзвеніти шкребти шарудіти шелестіти

Далі учні, поділившись на групи, отримують по одному з таких «звучних предметів», експериментують у запропонованих діях — стукають, дзвенять, шкребуть тощо. На подібний дослід групам дають 5 хвилин, після чого кожна група «звітує» про «найкращі» звуки.

Наступним етапом є практичне застосування винайдених звуків: учні продумують, як саме ці «інструменти» можна використати в супроводі вивченої пісні чи як їх розмістити з певному порядку, щоб вийшла «музична композиція».

Під час вивчення теми «Будова форми музики» (3-й клас) дані звукові рішення можуть бути основою створення композицій у дво-, тричастинній формах, формі варіацій, рондо.

У 4-му класі (Псеместр) групам класу можна роздати по одній репродукції, які вивчали на уроках, і запропонувати створити своє «звучання картин» за допомогою «звучних предметів». Надати завданню особливого інтересу допоможе ситуація конкурсу на краще «звучання картин» та «художньо-музичної вікторини» (потрібно визначити, яку саме картину могли так озвучити).

Для розвитку виконавських умінь та навичок використовують методи: ігри «Ланцюжок», «Мікрофон».

Для розвитку ритмічного відчуття можна використовувати гру «Ланцюжок»: від учня до учня передається шумовий музичний інструмент (бубон, пандейра), на якому потрібно виконати ритм такту (двотакту) певної ритмічної послідовності — ритмічної вправи, ритму пісні.

«Мікрофоном», який виконує всім відому пісню (по фразі кожен учень), можна перевірити як музичні та вокальні здібності першокласника, так і рівень засвоєння дітьми мелодії вивченої пісні.

Під час підсумку теми, перевірки засвоєння знань використовують методи: «Світська розмова», гра «Вартові казкового королівства», конкурси, змагання, вікторини.

«Світську розмову» на даному етапі уроку вчитель починає так: «Ми потрапили з вами у XVIII чи XIX століття, на бал. А чи знаєте ви, як потрібно поводитися на балу, щоб не «втрапити в халепу»? Потрібно вміти вести «світські розмови» — багато знати про різноманітні речі та ще й уміти про це розповісти співрозмовнику. Сьогодні ми послухаємо, як наші дами та кавалери вміють вести подібні розмови про музику. Будь-ласка, на центр балу запрошуємо пару... (двоє учнів виходять на середину класу). Пр продемонструйте свої знання в галузі музики та літератури (4-й клас, I семестр).»

Гру «Вартові казкового королівства» застосовують для підсумку теми чверті. Учитель оголошує про те, що король та королева казкового королівства запрошують на бал. Всі хочуть на нього потрапити. А перепусткою служать відповіді на запитання двох вартових чи запитання для двох вартових, що стоять на вході до королівства. Оцінюють правильні відповіді на запитання, або чи достатньо запитання розкривають зміст теми. Для цього «вартові» можуть отримати запитання за темою програми (творчість композитора, теоретичний матеріал) від учителя, а можуть розробити їх самі.

При підготовці та проведенні уроків-концертів використовують методи: метод проекту (з «Мозковою атакою»), рольова імітаційна гра, конкурс.

Робота над проектом займає тривалий час, але результат (презентація проектів) може бути основою підсумкового уроку (уроку-концерту). В основі проекту може бути проблема популяризації музики, яку вивчають у школі, в колі друзів, знайомих, у сім'ї. Для цього учні пропонують різноманітні способи популяризації музики (методом «Мозкової атаки»), серед яких може бути телепроект — дитяча програма про музику, в основі якої будуть музичні твори, композитори, терміни та поняття, вивчені в даному семестрі.

Робота над даним проектом допоможе не лише активізувати процес емоційного та естетичного пізнання творів мистецтва, посилити взаємодію між учасниками цього процесу, а й без примусу сформувати особистий «фонд» естетичного досвіду та художнього настрою.

Заключні уроки-концерти можна провести у формі різноманітних конкурсів:

- на кращого виконавця-вокаліста;
- на кращу вокальну групу;
- на кращу вокально-інструментальну групу (з елементарними музичними інструментами);
- на кращий сценарій уроку-концерту (з використанням музичних форм рондо, варіації, сюїти в побудові самого уроку, казкової форми, методу контрастів);
- на кращого музикознавця тощо.

Сугестивне навчання (з латини *suggestio* — навіювання) — це відносно нова система навчання, яка використовує засоби навіювання з навчально-виховною метою.

Технологія сугестивного навчання, базується на роширенні прихованих можливостей людини, що в свою чергу дозволяє поглибити та зробити більш ефективним навчальний процес. Доречі, такі напрямки, як сугестопедія та релаксопедія стрімко розповсюджуються серед вітчизняних педагогів, у тому числі у тому числі й серед викладачів ВНЗ.

[Сугестивне навчання](#) досить широко використовується в методиці викладання багатьох шкільних предметів. Ще в 70-ті рр. ХХ ст. болгарський лікар-психіатр Г. Лозанов запропонував своєрідну технологію сугестивного навчання — цілеспрямоване навіювання на основі релаксації (розслаблення, зменшення напруження) у звичайному стані свідомості, що приводить до виникнення ефекту гіпермнезії (надзапам'ятовування). Учений створював на своїх сугестопедичних заняттях своєрідний «концертний» настрій, звертаючись до яскравих образів, міміки, музики та ін.

Технологія Г. Лозанова ґрунтується на таких принципах:

- ✓ відсутність зубріння;
- ✓ навчання без перевтоми;
- ✓ основою навчання є мотивація та пізнавальний інтерес учнів;
- ✓ проведення навчання великими блоками;
- ✓ комплексність виконання завдань.

Практичне використання цієї технології навчання довело, що кожен учень здатен запам'ятати набагато більше інформації, ніж під час традиційного навчання. Необхідно звернути увагу на те, що в разі якщо ці знання не знаходять постійного застосування, вони швидко зникають.

Дуже важливим є те, що релаксопедія є активним методом засвоєння навчальної інформації.

Необхідно пам'ятати, що релаксація протипоказана лише учням та вчителям із наявністю психічних захворювань. Тому для впровадження цієї технології необхідно залучити кваліфікованих фахівців.

ВИСНОВКИ

Упродовж тривалої історії педагогіки й освіти було сформовано та з успіхом реалізовано чимало форм і методів інтерактивного навчання, деякі з них саме сьогодні одержали визнання, інші лише зараз почали відносити до групи інтерактивного навчання, а раніше вони вважалися традиційними. Можна вважати, що деякі підходи до навчання оформилися лише наприкінці ХХ століття (колективний спосіб навчання, проблемне навчання, авторські школи). З усього цього різноманіття, для якого різними авторами пропонуються різні класифікації, необхідно виокремити поняття інтерактивного навчання.

Інтерактивна взаємодія сприяє інтелектуальній активності навчання, створенню умов для конкуренції (суперництва) і кооперації їхніх зусиль; крім цього, діє такий психологічний феномен, як зараження, коли будь-яка висловлена партнером думка здатна мимоволі викликати власну реакцію з певного питання.

Використання інтерактивного навчання має включати дії, які допомагають учням розвивати оцінне і критичне мислення, практикуватися на реальних завданнях і виробленні рішень, набувати навички, необхідні для подальшої ефективної роботи над аналогічними проблемами.

При вивченні музичного мистецтва застосовують такі інтерактивні методи: рольові ігри, дискусії, диспути, аналіз конкретних ситуацій, бесіди, лекції з елементами дискусій, проблемного викладу матеріалу, дослідження, практикуми, робота в малих групах і парах змінного складу, різні форми взаємонавчання і взаємоконтролю, проекти, евристичне навчання, проблемно-пошукове навчання, елементи дистанційного навчання тощо.

Виокремлюють такі обов'язкові умови організації інтерактивного навчання на уроках музики:

1. Довірчі, принаймні позитивні, відносини між учителем і учнями.
2. Демократичний стиль викладання.
3. Співробітництво в процесі уроку вчителя й учнів і учнів між собою.

4. Опора на особистий досвід учнів, використання в навчальному процесі яскравих прикладів, фактів, образів.
5. Різноманіття форм і методів подання інформації, форм діяльності учнів, їх регулярна і зумовлена різними цілями зміна.
6. Включення зовнішньої та внутрішньої мотивації діяльності, а також взаємомотивації учнів.

Інтерактивне навчання поза залежністю від форм і способів його організації та предметного поля змісту навчання активно розвиватиметься як у теоретичному плані, так і в практичному. Це методичне веління часу, яке пов'язане з новим (або, можливо, добре забутим старим) типом взаємодії учителя з учнями, що передбачає активний ширий інтерес одне до одного, до пізнання проблем, що існують у світі, протиріч і загадок, до збагнення змісту, пошуку істини шляхом спілкування в процесі навчально-пізнавальної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Верзацька Л. Інноваційні аспекти особистісно-орієнтованого, розвивального навчання // Українська мова і література в школі. – 2002р. – №3. – с.30-31.
2. Вивчення музики в 1–4 класах: Навчально-методичний посібник для вчителів / Л.М. Масол, Ю.О. Очакова, Л.В. Беземчук, Т.О. Наземнова. – Х.: Скорпіон, 2003. – 144 с.
3. Вишнякова Н. Специфіка засвоєння музичних знань молодшими школярами в процесі творчої діяльності // Музика в школі. Вип. 10. - КМуз. Україна, 2004. -С.24-29.
4. Демчук М. Нетрадиційні форми навчання. // Рідна школа. – 2005. – №9. – С.65-67.
5. Кабалевський Д.Б. Як розповідати дітям про музику. - К. Муз. Україна, 1993.
6. Костенко В. Модульно-розвиваюче навчання // Рідна школа. – 2000р. – №7. – с.17-23.
7. Костюк А.Г. Сприймання музики і художня культура слухача. - К., 1995.
8. Крамаренко Н. Інтегральна технологія навчання як засіб розвитку // Відкритий урок. – 2002. – №56. – с.7-8.
9. Кратасюк Л.Інтерактивні методи навчання // Дивослово. – 2004. – №7. – с. 2-3.
- 10.Лазаревська О. М., Науменко С. І. Творчість дитини і музичне виховання // Поч. школа. - 1994. - №11. - С. 16-18.
- 11.Лужний В. Творча діяльність учнів на уроці // Методика викладання музики. -К.:Муз. Україна, 1983. - С. 25-33.
- 12.Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: Навчальний посібник. 2-е вид. - К: Освіта, 1999. - 350 с.
- 13.Музика в школі. — К.: Музична Україна, 1990. - №3.
- 14.Музыка в 4-7 классах: Метод. пособие для учителя / под ред. Д.Б.Кабалевского. - М.: Просвещение, 1996. -239 с.

- 15.Музыка в начальной школе: Метод. пособие для учителя / под ред. Д.Б.Кабалевского. - М.: Просвещение, 1995. – 140 с.
- 16.Опеньок Л. Нестандартні форми навчання. // Рідна школа. – №6. – С.75.
- 17.Падалка Г. Учитель, музика, діти. – К.: Муз. Україна, 2002.
- 18.Панченков А., Пометун О., Ремех Т. Навчання в дії: як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання. – К., 2003. – 44 с.
- 19.Петренко В. Форми організації навчання у сучасних педагогічних технологіях. – Кіровоград.: Педагогічні науки. – 2002. – Вип.42. – С.43-44.
- 20.Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах: Навч. посібник. - К.: Либідь, 2001. -272с.
- 21.Пометун О. Інтерактивні методики та система навчання. – К.: Шк. світ, 2007. – 112 с.
- 22.Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К.: А.С.К., 2003. – 192 с.
- 23.Проблеми інтеграції у сучасній професійній освіті: методологія, теорія, практика / За ред. І. Козловської та Я. Кміта. – Л.: Сполом, 2004. – 244 с.
- 24.Ростовський О. Я. Методика викладання музики в початковій школі: Навч.-метод. посібник. - Тернопіль: Богдан, 2000. - 216с.
- 25.Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. – Х.: Основа, 2003. – 80 с.
- 26.Суворова Л. Інтерактивне навчання: нові підходи // Доба. – 2002. – №4. – с.19-20.
- 27.Хлебникова Л. Музыка в школе. Збірка статей. Випуск 8. – К.: Муз. Україна, 1992.
- 28.Хлебникова Л.О. Виховання музикою //Зб. Ст. / Упор. К. Прищепи. – К.: Вища. школа., 1999. – с. 155-168

ДОДАТКИ

Кросворд «Музика рідного краю»

1				М					
2				У					
				З					
		4		И					
5				К					
		6		А					

1. Українські народні коротенькі пісеньки, що можуть виступати як приспівки до танцю або існувати незалежно від нього.



2. Український народний струнно-щипковий музичний інструмент

3. Український народний співець і музикант, творець, хранитель і передавач епічної традиції у формі історичних пісень та дум.





4. Жанр народної родинної лірики, специфічний зміст і форма якої функціонально зумовлені присиплянням дитини в колисці.

5. Народний духовий музичний інструмент, в Україні відомий з княжих часів. Виготовлявся із калинової гілки, бузини, ліщини, очерету та ін.



6. Напівлегендарна українська народна співачка і поетеса часів Хмельниччини що, за переказами, жила в Полтаві.

Цікавий світ музичних інструментів Вікторина - загадка

Інструмент я мідний духовий,
Я красивий, дуже голосний.
І в оркестрі, і в поході, і в бою -
Скрізь почувеш пісню ти мою.

Труба



Що за гість прийшов у дім?
Скільки гудзиків на нім!
А почнеш їх натискати, -
Починає гість співати!

Баян



Клавіатури чорно-білий ряд,
Педалі жовтим золотом горять...
Мене з собою не внесеш у футлярі.
З могутнім форте, ласкавим піано,
І тому є той надзвичайно правий,
Хто назове мене...

Фортепіано



Ще недавно бузиною
я росла попід горою.
Відрізали гілочку,
зробили ...

Сопілочка



Як смичок струни торкнеться,
вона піснею озветься.
Дуже ніжну душу має,
що сміється і ридає.

Скрипка



Більше скрипки в десять раз,
Інструмент цей - ...

Контрабас



Україну прославляє,
Хоч не знає слів,
Тугу людям розганяє
Многострунний спів.
У похід її з собою
Брав козак Мамай,
Мов ясну леліяв зброю.
Хто вона: вгадай?

Бандура



Ой же гарно вона грає,
Кожне слово вимовляє.
Хоч і має три струни,
Та співочі всі вони.
Запитаймо у всезнайка:
Хто це? Що це?

Балалайка



Сім доріжок в неї є
Кожна голос подає,
Як гравець торкне всі сім,
Стане весело усім.

Гітара



Тра-та-та, тра-та-та,
Зверху шкіра, знизу теж
Всередині – пустота.
Люблять мене, поважають,
Та б'ють мене, коли грають.

Барабан



Цьому інструментові мідному
Є місце на столі обідньому.

Тарілки



В нас і клавіші, і струни,
Кнопки, палички, смички,
Там, де ми – аплодисменти,
Ми - ...

Музичні інструменти



Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОПОПП
Зам. № 1337 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1